

Höskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Våren 2015

Grundlärarutbilning

”Jag är nöjd med allt fröknar
bestämmer!”

En studie kring elevers tankar och upplevelser om
elevinflytande

Författare

Sandra Andersson
Joakim Bergman

Handledare

Martin Eksath

www.hkr.se

”Jag är nöjd med allt fröknar bestämmer!”

En studie kring elevers tankar och upplevelser om elevinflytande

Abstract

Studien handlar om elevers tankar och upplevelser kring elevinflytande på fritidshem. Syftet är att se hur elevers tankar och upplevelser kommer till uttryck i verksamheten. Metoderna som har används i undersökningen är samtalspromenader där elevers tankar och upplevelser ska lyftas fram.

Därför har vi valt demokrati och elevinflytande som argumenterande forskning för vår studie. Vårt teoretiska perspektiv är barns perspektiv som används för att se elevernas erfarenheter, uppfattningar och förståelse av sin livsvärld.

I studien framgår det att eleverna har inflytande när det gäller vissa saker på fritidshemmet. Eleverna har även en viss förståelse kring begreppet inflytande och fritidslärarna har goda möjligheter att bygga vidare på detta utifrån elevernas perspektiv.

Ämnesord: Inflytande, demokrati, fritidshem

Innehåll

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Forskningsfrågor.....	5
2. Litteraturgenomgång	6
2.1 Demokrati	6
2.2 Elevinflytande.....	7
3. Teoretiskt perspektiv	9
3.1 Barns perspektiv	9
4. Metod	11
4.1 Val av metod.....	11
4.2 Urval och undersökningsgrupp.....	12
4.3 Genomförandet	12
4.4 Bearbetning.....	13
4.5 Etiskt ställningstagande	13
5. Resultat.....	15
5.1 Elevernas tankar och upplevelser kring begreppet inflytande.....	15
5.2 Elevernas upplevelse av inflytande kring inredning, material och aktiviteter på fritidshemmet.....	16
6. Analys.....	18
7. Diskussion	19
7.1 Förslag till vidare forskning	21
7.2 Metoddiskussion.....	21
8. Sammanfattning	22
Litteraturlista	23
Bilaga. 1	25

1. Inledning

I Sverige lever vi i ett demokratiskt samhälle, där varje individ oavsett bakgrund har rätt att få ta del av allt som berör individen samt uttrycka sina åsikter. Skolan ska bedrivas i demokratiska arbetsformer för att förbereda eleverna för att aktivt delta i samhället. Genom att delta i planeringar och utvärderingar över verksamheten ska eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar (Skolverket, 2011).

Åsikter förändras med åldern, erfarenheter, situationer och är en del av det livslånga lärandet. Fritidshemmets verksamhet ska ge möjlighet till möten mellan olika individer. Där eleverna och fritidslärarna ska kommunicera, samspeja samt utbyta erfarenheter tillsammans med varandra. Eleven kan genom det ges möjligheter att hantera situationer som sker på fritidshemmet samt i övriga livet (Skolinspektionen, 2012).

Det är viktigt att elever får utveckla sin förmåga att tillämpa inflytande och ta ansvar. Vi vill att alla tar till sig elevers tankar och upplevelser. För fritidshemmet är för eleverna och fritidslärarna är där för dem. Eleverna kan inte förstå och kunna tillämpa ett demokratiskt förhållningssätt utan att få planera, ta ansvar och delta i den dagliga verksamheten. Vi tror att elevers intresse för att vara på fritids ökar om de får vara med och påverka.

I Skolverkets allmänna råd och kommentarer står det skrivet att:

Fritidshemmet ska enligt skollagen stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. En förutsättning för att eleverna ska uppleva detta är att de görs delaktiga och får inflytande över utformning av verksamheten. Det är viktigt att personalen för en dialog med eleverna om vilka behov de har i verksamheten och hur de vill använda lokalerna (Skolverket, 2014:32).

Denna studie kommer handla om elevers tankar och upplevelser kring elevinflytande. En studie kring elevers upplevelser att kunna planera och bestämma inredning, material och aktiviteter på fritidshemmet.

1.1 Syfte

Vårt syfte är att se hur elevers tankar och upplevelser kommer till uttryck i verksamheten.

1.2 Forskningsfrågor

- Vilka tankar och upplevelser har elever kring begreppet inflytande?
- Hur är elevernas upplevelse av inflytande kring inredning, material och aktiviteter på fritidshemmet?

2. Litteraturgenomgång

Vårt syfte är att se hur elevers tankar och upplevelser kommer till uttryck i verksamheten. Därför har vi valt demokrati och elevinflytande som argumenterande forskning för vår studie. I delen demokrati kommer vi att redovisa olika sätt att arbeta med demokrati eftersom elevinflytande bygger på detta.

2.1 Demokrati

Demokrati är ett begrepp med många betydelser och det finns olika sätt att arbeta med demokrati i verksamheten. Vi har valt att använda begreppen *representativ demokrati*, *deltagardemokrati* och *deliberativ demokrati*. Vi upplever att dessa olika begrepp går att använda i fritidshem för att skapa elevinflytande.

Carlsson & Nilsson (2004) förklarar att *Representativ demokrati* är när någon blir utsedd av en grupp och för tankar och idéer vidare. Den som blir utsedd till detta blir ett språkrör mellan gruppen och är den som bestämmer. Vidare beskriver de *Deltagardemokrati* som är när elever får ge sina synpunkter innan röstning/utvärdering. Majoriteten vinner alltid beslutet och minoriteten behöver inte vara deltagande. *Deliberativ demokrati* handlar om att samtala kring saker som ska hända och kompromissa fram ett gemensamt beslut där minoriteten får sin röst hörd. Det beslut som bestämts ska följas (Carlsson & Nilholm, 2004).

Genom att arbeta utifrån demokratiska värderingar i skola och fritidshem ges eleverna möjlighet till att vara med och styra verksamheten (Rönnlund, 2013). Demokrati är inte bara ett styrelseskick utan det är en form av gemenskap och en förening. Där vi kan lyssna på varandra och dela varandras tankar och erfarenheter. Demokrati är en viktig del i barns utveckling och det är skolans uppgift att se till att eleverna blir demokratiska medborgare (Dewey, 1966).

Thorlander (2005) menar att det finns två olika sätt att utveckla demokrati i fritidshemmet: *formellt och informellt*. *Formellt* sätt handlar om att eleven får ta egna beslut genom beslutsmässiga röstningar i klass eller på fritidshemmet. Där eleverna får avgöra i grupp vad som ska beslutas och majoriteten vinner. I det formella lärandet förknippas demokrati med klassråd eller elevråd där representanterna har blivit utsedda av gruppen eller skolan. Deras uppgift är med hjälp av andra elever, föra fram deras tankar och idéer i de råden som det sitter i (Thorlander, 2005). Att arbeta formellt går att koppla till representativ demokrati. Då någon blir utsedd och lyfter fram gruppens idéer och tankar.

I det *informella* lärandet får eleverna en förståelse av det demokratiska inflytandet genom aktiviteter eller undervisning som sker i demokratiska former. Genom att samtala och ge eleverna insikt om demokratiska värderingar. Det handlar även om att eleverna får vara med under planeringarna och bestämma vad som ska hända i verksamheten (Tholander, 2005). Att arbeta på detta sätt går att koppla till *deltagardemokrati* och *deliberativ demokrati* (Carlsson & Nilholm, 2004).

Biesta (2003) säger att det råder tvivel om hur demokrati ska läras ut. Detta diskuteras bland utbildare och forskare som debatterar om hur demokratin ska läras ut i fritidshem. Ska fritidshemmet arbeta med demokratin eller vara ett kunskapsinnehåll i form av undervisning som tillämpar demokratiska färdigheter. Han förklarar att det finns andra aspekter som kan bli problematiskt. Om fritidshemmet arbetar diktatoriskt kan detta få negativa effekter på elevers attityd och värderingar (Biesta, 2003).

2.2 Elevinflytande

Elevinflytande är när elever får vara med och bestämma och få möjlighet att utveckla demokratiska värderingar i verksamheten (Tholander, 2005). Elevinflytande är en rättighet för att fostra framtida medborgare. Detta har varit ett mål i skolans styrdokument sedan 1970 - talet. Elevinflytande växte fram under 1940- talet då elevråd bildades. Införandet av elevråd var ett bra sätt att få eleverna till att vara delaktiga i att utforma skolan, skapa trivsel och få positiv inställning till skolan (Rönnlund, 2013).

Arbetslivet har högre krav idag på att medarbetare ska vara självständiga och ansvarstagande. Kravet har ställts för att alla människor ska kunna påverka, formulera åsikter och kunna delta i viktiga diskussioner. Därför har elevinflytandet blivit ett större uppdrag och uppgiften handlar mer om att förändra synsätt mellan samhälle, individ och skola. Detta ska främja individer till att ta mer ansvar för sina egna val, utbildningar, framtiden och drömmar (Rönnlund, 2013).

För att eleverna ska kunna få ansvar måste fritidslärarna ha tillit och förtroende till sina elever. Mer ansvar hos eleverna leder till inflytande och delaktighet i verksamheten. Det är vuxnas uppdrag att detta tillämpas och att elevernas förslag blir hörda och inte lagda åt sidan. Det är demokratiska värderingar som ska utvecklas hos eleverna. Deras tankar och idéer får inte bli avskärmade på grund av att fritidsläraren inte har tid eller vill förstå eleverna (Dewey, 1966).

Flera fritidslärare upplever att de har svårt att jobba med elevinflytande, på grund av att eleverna inte klarar av att hantera för mycket ansvar och frihet då strukturen rasar (Berg, 2003). Thorlander (2005) skriver liknande att: eleverna kan få en maktposition när det kommer till inflytande. Han menar att eleverna går emot läraren och att delaktigheten försvinner eftersom det blir mer ”vi och dem”.

Rönnlund (2013) Menar tvärtom att: när läraren har makten bildas det två partier som inte kommer överens med varandra (Rönnlund, 2013). Brumark (2010) håller med om att inflytandet är viktigt. Hon säger att när elever och lärare lyssnar på varandra och diskuterar sin tankar och idéer skapas det en läroprocess. Inflytande hjälper eleverna att förstå saker som när de får ta ansvar och nå beslut (Brumark, 2010).

Rönnlunds (2013) menar att det finns olika sätt att jobba med elevinflytande: *Informellt* och *formellt*. *Informellt* elevinflytande är när det oftast händer spontant. Eleven kommer med sina tankar och idéer som sedan lyfts fram till resten av eleverna och personalen. Där de gemensamt finner ett beslut och tar reda på hur de ska kunna lösa idéerna som eleverna kommer med (Rönnlund, 2013).

Formellt elevinflytande är när: det är organiserat eller med i ett sammanhang. Som skolråd, fritidsråd eller likande situationer. Där eleverna får träna på mötes teknik, vänta på att få sin talan hörd, pratar när ordet blir tilldelat och lyssna på de andra. Att arbeta på detta sätt kan skapa goda förutsättningar mot ett gemensamt mål (Rönnlund, 2013).

3. Teoretiskt perspektiv

Vi har valt att utgå från barns perspektiv i vår studie. Detta perspektiv handlar om barns erfarenheter, uppfattningar och förståelse. När vi utför denna studie är vi ute efter elevers tankar och upplevelser utifrån deras perspektiv och frågorna i samtalspromenaderna byggs på hur respondenterna tänker kring verksamheten.

3.1 Barns perspektiv

Barns perspektiv handlar om barns erfarenheter, uppfattningar och förståelse av sin livsvärld. Detta perspektiv sker ur barnets synvinkel. I barns perspektiv ska man försöka lyfta fram det barnet uttrycker och skapar. Perspektivet är ett sätt att närma sig det som visar sig för barnet, men måste även förstås genom vilken situation och villkor barn lever under. Barns perspektiv handlar om ge barn makt samt att förbättra deras levnadsvillkor (Johansson, 2003).

Barn är inte bara en konstruktion utan en mänsklig varelse med knopp och själ som växer upp i en kultur som har svårt att stödja barnets perspektiv. I Johansson (2003) nämner hon att det finns flera fritidslärare som tycker barns perspektiv är ointressant eftersom det kan bli en maktfråga. Maktfrågan handlar om att elever har svårt för att följa regler och konventionen när de får vara med och bestämma (Johansson, 2003).

Pramling Samuelsson & Johansson (2003) säger att fritidshemmet ska följa upp läroplaner och ha strikta regler. De menar att barn får mindre chans till att ta ansvar, skapa och visa kreativitet. Vuxna anser att målen är det bästa för elever, men hur vet dem det? Vuxna måste granska sitt eget förgivandetagande och förståelse samt försöka se vilka perspektiv vi hindrar eller bidrar med (Pramling Samuelsson & Johansson, 2003).

För att närma sig barns livsvärld måste man iaktta varsamt och respektfullt. Genom att personalen lyssnar, samtalar och kompromissar. Att kompromissa med elever är ett sätt att förstå och låta dem komma till uttryck. Det gäller att inte titta bort från elevers agerande och avsikter, utan att försöka förstå eleverna. Genom att se, tolka och förstå barns agerande och avsikter är det viktigt att se hela situationer och därefter ta det på allvar för att påverka och utveckla fritidshemmet. Att närma sig barns perspektiv kan vara svårt. All vuxen personal måste ta ställning, visa öppenhet och intresse för vad eleverna ser. Det handlar inte om inlevelse eller att känna likadant utan det är en strävan efter att förstå den andres värld (Pramling Samuelsson & Johansson, 2003).

Studier har visat att utformningen av skolan har stor betydelse för elever och att det finns ett glapp mellan barns idéer och den politiska organisationen som styr. Fritidslärare bör utgå från barns perspektiv mer eftersom individen är så pass kreativ i ung ålder. Genom att de visar intresse för idéer bemöter de eleverna på samma nivå som vuxna, vilket gör att eleverna känner större intresse för att ta ansvar (Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide, 2011).

Kommunikation och observation formar en helhet i vår förståelse. Utöver observationer är kommunikation ett sätt att visa på människans existens då människan får förståelse av andras åsikter och tankar. Kommunikation handlar inte bara om ord utan även gester, tonfall och ansiktsuttryck. Det är viktigt att observera kroppsliga, sinnliga, språkliga uttryck i gester, tonfall i situationer och sammanhang för att få en helhet. I kommunikation med elever ska fritidslärare vara extra lyhörda och visa hänsyn (Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide, 2011).

4. Metod

4.1 Val av metod

Vårt syfte är att se hur elevers tankar och upplevelser kommer till uttryck i verksamheten. Därför har vi valt att ha samtalspromenader och bildtagning som metod. Genom denna metod kan vi ha ett öppet samtal med eleverna om deras inflytande i verksamheten.

Vi blev inspirerade att använda samtalspromenader från boken *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker* (Klerfelt & Haglund, 2011). Samtalspromenad är en öppen intervjuform där eleverna fotograferar fritidshemmet och resonerar kring bilden. Platserna måste vara relaterade till samtalet för att det ska bli ett sammanhang av promenaden. Eleverna leder samtalet och känner att deras tankar och upplevelser hamnar i fokus. Vi vuxna följer eleverna i promenaden och ger dem kroppsligt bevis på att de styr och att vi vuxna följer och lyssnar (Klerfelt & Haglund, 2011). Genom bildtagning i samtalspromenaden kan vi fånga upp vardagen. Det är ett sätt för oss människor att få en helhet över samtal och föreställningar (Bjørndal, 2005).

Som vi nämnt tidigare är det viktigt att fritidslärare lyssnar och låter elever ta ansvar. Därför har vi valt utgå från elevers tankar och upplevelser som metod. Doverborg & Pramling Samuelsson (2012) säger att lärare inte reflekterar över elevers förståelse om sin omvärld vilket skapar konsekvenser för det dagliga arbetet. Läraren måste vara medveten om att barngruppen har olika sätt att tänka och förstå sin omvärld (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012).

Om vi ger tid till att förstå deras omvärld och tankesätt kan vi skapa ett fritidshem utifrån deras förutsättningar, tankar och drömmar. I samtalspromenaderna kommer vi utgå ifrån barns perspektiv som handlar om att närma sig barns livsvärld. Genom att iaktta varsamt, respektfullt, lyssnar, samtala och kompromissa.

4.2 Urval och undersökningsgrupp

Vi har utfört samtalspromenader i två olika fritidshem för att undvika maktposition. Fritidshemmen vi valt har vi kännedom om, eftersom vi ville ha en relation till föräldrar, fritidslärare och elever. En av skolorna ligger centralt och är en liten skola från F-6. Den andra ligger avskilt från centrum och är en stor F-9 skola. Eleverna vi har haft samtalspromenaderna med går i årkurs F-6. Vi genomförde samtalspromenaderna med totalt 10 elever och enskilt med fem elever var. Vi tog de elever som kunde medverka och som var på fritidshemmet när vi genomförde vår studie.

4.3 Genomförandet

Vi tog kontakt med fritidslärarna via telefon och frågade om vi fick utföra vår studie i deras verksamhet. Vi fick godkännande direkt via telefon och bestämde tid och datum för att besöka fritidshemmet. På besöket delade vi ut lappar till alla eleverna för att sedan få målsmans samtycke om elevernas deltagande i studien. Efter två dagar fick vi båda in ca 20 godkännande var av elevernas föräldrar så att vi kunde påbörja vår undersökning.

Vi valde sedan ut de elever som var på fritidshemmet kontinuerligt och de elever som var närvarande när undersökningen genomfördes. Vi gav sedan instruktioner till varje deltagare hur samtalspromenaden skulle gå till. Vi började samtalspromenaden med att fråga: Vet du vad det heter när elever får vara med och bestämma och komma till tals i verksamheten? Eftersom det var intressant att se om det kände till begreppet inflytande. Samtalspromenaden utgick sedan ifrån frågeställningarna: lugnaste platsen, finaste, roligaste, mysigaste och tråkigaste platsen på fritidshemmet. Eleverna fick sedan bestämma vart denna plats fanns och ta en bild på stället. Platserna skulle vara relevanta till frågorna vi angav. Vi tittade sedan på bilden eleven fotograferat och ställde frågorna: Får du vara med och bestämma inredning, material och aktiviteter i detta rum? Dessa frågor använde vi oss av i varje bild de visade upp av rummen. Beroende på vad eleverna svarade ställde vi följdfrågor i samtalspromenaden för att få ett fördjupat samtal.

Vi upptäckte att samtalspromenader var en bra metod för elever. Promenaden gjorde att eleverna kunde förklara vad de brukade göra i rummen vilket öppnade upp samtal. Rummet och bilden gjorde att de kunde ta tag i material och visa och förklara för oss. De kunde även

titta på inredningen och tydligt se vad det hade bidragit med. Hela samtalspromenaden var avslappnad och man kunde föra en levande diskussion genom promenad och fotografering.

4.4 Bearbetning

Vi har sammanställt materialet genom att försöka hitta ett mönster i det eleverna sa och deras bilder. Vi letade likheter och jämförde bilderna på rummen utifrån deras svar och berättade hur lokalerna såg ut för varandra. För att hitta ett tydligt mönster tittade vi på våra frågeställningar utifrån syftet. Sedan sammanställde vi var de fick inflytande och deras tankar kring begreppet.

När vi försökte hitta mönstret delade vi upp rummen för sig. Den lugnaste, tråkigaste, roligaste osv. För att kunna bryta ner materialet i mindre delar och kunna se det eleverna har sagt om de olika rummen. För att kunna se vart eleverna får inflytande när det gäller inredning, material och aktiviteter. Vi diskuterade och analyserade även varför vi hade fått de svar vi hade fått. Kunde det bero på lokalerna, personalen, stor elevgrupp osv. Vi har valt att bearbeta på detta sätt för att få en helhet i elevernas tankar och upplevelser kring fritidshemmet.

4.5 Etiskt ställningstagande

Informationskravet

Informationen som ges till uppgiftslämnare och deltagare ska vara så detaljerad att föräldrar och elever är villiga att medverka. I informationen ska det framgå tydligt vad syftet är och vilka villkor som gäller i deltagandet. Deltagarnas uppgifter kommer enbart vara till för forskning och ska omfatta att medverkan är frivillig och kan avbrytas om det önskas (Vetenskapsrådet).

Samtyckeskravet

Alla forskare skall inhämta uppgiftslämnarens och deltagarens samtycke. Samtycke skall alltid inhämtas av vårdnadshavare om de undersökta är under 15 år gamla. Om deltagarna är aktiva i forskningen har det även rätt att stryka forskningsmaterial om så önskas (Vetenskapsrådet).

Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet handlar om sekretess. Alla etiskt känsliga uppgifter eller identifierbara personer bör underteckna med tystnadsplikt. Genom att skriva på tystnadsplikt får vi ett uppdrag att göra deltagarna anonyma och benämna dem med andra namn (Vetenskapsrådet).

Nyttjandekravet

Nyttjandekravet är vilka som kommer få ta del av forskningsmaterialet. Enligt regel får forskningsmaterialet endast lånas ut till de forskare som har förpliktelser mot uppgiftslämnaren eller deltagare (Vetenskapsrådet).

Inga etiska problem har uppstått. Vi har varit noga med att berätta elevers rättigheter i deltagandet i studien. I våra lappar och i telefonsamtal med fritidslärare berättade vi studiens syfte. Vi var även tydliga med att materialet behandlas konfidentiellt och deltagarna benämndes med annat namn. Vi var tydliga med att deltagandet var frivilligt. Om deltagarna hade velat avbryta sin medverkan och velat att vi tog bort forskningsmaterialet hade vi tagit hänsyn till detta. All vår anteckning kommer att avidentifieras så att utomstående inte kan ta del av dessa uppgifter.

5. Resultat

I detta kapitel kommer vi redovisa vårt resultat utifrån syftet hur elevers tankar och upplevelser kommer till uttryck i verksamheten. Vi kommer enbart visa de svar som är relevanta och givande att lyfta fram.

5.1 Elevernas tankar och upplevelser kring begreppet inflytande

När vi började vår samtalspromenad ställde vi frågan: Vet du vad det heter när elever får vara med och bestämma och komma till tals i verksamheten? Alla elever svarade: att de inte visste. När eleverna fick gissa vad inflytande betyder fick vi detta till svar:

”Något blir bra”

”Tror det är när elever trivs. Att man kommer in och inte är utanför typ”

Det var inte många elever som ville gissa vad ordet betydde. Vi tror de var rädda att de skulle säga fel och ”göra bort sig”. Vi tror att ordet inflytande var svårt och obekant för dem. I ett av svaren kan vi se att eleven nästan vet vad elevinflytande betyder. Då alla elever ska ”trivas och inte vara utanför” och att ”något blir bra”. När vi har förklarat begreppet har vi fått detta till svar:

”Varför ska vi bestämma, det är fröknarna som ska bestämma”

”Vi får bestämma när vi får rösta ”

”Jag är nöjd med allt fröknar bestämmer”

Vi tolkar att lärare använder ett annat begrepp för inflytande eftersom de nästan vet vad ordet betyder. Genom samtalspromenaderna kan vi se att elever har en viss förståelse kring begreppet. Vi ser en lärandeprocess i det eleverna gissat och fritidslärarna har goda möjligheter att bygga vidare på detta utifrån elevernas perspektiv.

5.2 Elevernas upplevelse av inflytande kring inredning, material och aktiviteter på fritidshemmet.

Utifrån det bearbetade materialet kan vi se var eleverna får inflytande när det gäller inredning, material och aktiviteter i fritidshemmen. Det är oftast fritidsläraren som nämns i dessa svar.

Inredning

Ingen av eleverna har fått vara med och bestämma inredning på fritidshemmet. Tre av tio elever förklarade att det berodde på att lokalerna varit färdiga när eleverna blev inskrivna på fritidshemmen. Nedan kommer vi redovisa ett av dem svaren:

”Det har alltid sett ut såhär. Det såg ut såhär när jag började skolan ”

Vi ville gärna ta reda på varför det var såhär och ställde en följdfråga: Om ni frågar era fröknar om ni kan få bestämma hur här ska se ut. Vad tror ni dem hade sagt då?

”De skulle säga nej, det finns inte pengar”

”Dom skulle säga, nej, nej, nej, nej, nej, nej, nej, tror jag”

”De kan säga nej eftersom vi kan bråka om de nya sakerna”

Dessa tre svar liknade resterande svar som vi fick av alla elever. Att alla rum var bestämda av fritidslärare och klasslärare. Hur rummen skulle se ut, vilka rum de fick vara i och framtida projekt i rummen. Eleverna sa ”att det handlade om pengar, och att fröknarna säger att de bråkar om nya saker”. På bilderna såg vi att vissa rum och material saknade pedagogik. Ett rum vi reagerade på var helt tomt och slitet med fem leksaksspisar.

Material

Fyra elever hade fått vara med och bestämma vilka material de ville använda i de olika rummen. När det gällde inköp av material tyckte två elever att de fick vara med och köpa in till fritidshemmet. Nedan kommer vi redovisa svar på frågan: Får ni bestämma vilka saker ni vill leka med och köpa in till detta rum?

”Vi får välja målarbilderna”

”Det hade varit kul att köpa in nya leksaker, om vi får välja”

”På loven får vi vara med och handla ”

Utifrån dessa tre svar kan vi se att eleverna inte har fått bestämma inköp av material. De andra eleverna svarade att de fick leka vad de ville när det var fri lek eller att man fick bestämma själv och vissa elever svarade: att man kanske fick bestämma.

Aktiviteter

Sex elever ansåg att de fick vara med och bestämma aktiviteter på fritidshemmet. Resterande elever svarar att de inte vet om de får välja aktivitet. När fritidslärare bemöter eleverna med förslag på aktiviteter känner eleverna att de får vara med och bestämma. Eleverna nämner oftast fritidsläraren i sina kommentarer om aktiviteter. När vi ställde frågan: får du bestämma vad du vill göra i detta rum? Fick vi detta till svar:

”Om jag frågar fröken får jag”

”Jag tror inte det, har nog inte frågat”

”Jag gör lite vad som helst, får bestämma allt själv”

”Vet inte, gillar bara att leka”

”Jag vill stänga in mig med en kompis och vara själv där, med det får vi bara ibland”

Utifrån våra svar tolkar vi att eleverna upplevde olika när det gällde bestämma aktivitet. Vissa elever kände att de behövde fråga och de andra sa att de bestämde allt själv. På ett av fritidshemmen berättar en flicka att det är elevernas intresse som ligger i fokus. Där eleverna har fått vara med och bestämma de styrda aktiviteterna i verksamheten genom att rösta fram vad som ska hända under veckorna. Utifrån elevernas upplevelser och tankar tror vi att deliberativ demokrati och representativ demokrati saknas när det gäller den ena verksamheten. Eftersom eleverna berättar att de inte samtalar, röstar eller kompromissar när det gäller material, inredning och aktivitet på fritidshemmet.

6. Analys

Analysdelen kommer innehålla våra tolkningar av resultatet med hjälp av barns perspektiv.

Begreppet inflytande

I samtalspromenaderna har vi upplevt att eleverna fått inflytande i vissa situationer men har svårt att sätta ord på begreppet. Eleverna förklarar att de får vara med och bestämma vissa saker men vet inte vad inflytande betyder. När det gäller aktiviteter, material och lokal tolkar vi i resultatet att eleverna inte har erfarenhet, uppfattning eller förståelse av ordet.

Inredning

I samtalspromenaderna tolkar vi att eleverna var missnöjda med fritidshemmets lokaler. Eleverna förklarade lokalerna med negativa aspekter och hade önskemål om förändring. I samtalen kom det fram att dessa önskemål inte nådde fram till fritidslärarna. När det gällde inredning hade ingen elev fått möjlighet att delta med tankar och idéer. På det andra fritidshemmet kunde vi se i bilder och tankar att deras röst blir hörd ibland men att det var oplanerade rum.

Material

Två elever menade att de fick ta ansvar och känna sig delaktiga i inköp av material. Men deras svar upplevdes som en brist i kommunikation med fritidslärare. Eftersom de ibland och kanske fick köpa in material.

Aktivitet

Vi tolkar att eleverna fick inflytande på ett av fritidshemmen när det gäller aktiviteter. Där eleverna får sin talan hörd om vad dem vill göra i de olika rummen. I det andra fritidshemmet var eleverna osäkra och svarade att man måste fråga. I dessa svar kunde vi se att eleverna inte var motiverade för att bestämma och ta ansvar för aktiviteter.

Vi upplever att eleverna inte vet om att de får vara med och bestämma och utvärdera verksamheten. När fritidslärarna ger möjlighet till inflytande känner eleverna att de får bestämma.

7. Diskussion

Elevers tankar och upplevelser kring inflytande

I resultatet kan vi se att eleverna inte förstår ordet inflytande. Som vi har skrivit tidigare kan detta bero på att fritidslärarna använder sig av andra begrepp. Men när vi förklarade ordet för eleverna så förstod de begreppets innebörd. Läroplanen för förskola, grundskola och fritidshem säger att: elever ska ta ansvar och vara delaktiga i verksamheten samt utvärdera de aktiviteter som utförs (Skolverket, 2011). Därför upplever vi att det är viktigt att eleverna får en innebörd av vad som händer i verksamheten.

Resultatet visar att en del av eleverna kände sig delaktiga i verksamheten när de fick rösta. Det fanns även de elever som upplevde att de inte fick bestämma alls. Dewey skriver i sin artikel att elevinflytande handlar om tillit och förtroende till eleverna (Dewey, 1966). Det är viktigt att ha ett förtroende till eleverna för att kunna ge dem något ansvar. Vi tror att det kan finnas många faktorer som gör att det kan bli svårt att jobba med inflytande i verksamheten. Som elevgruppens mognad, storlek på barngrupp och bristande kompetens bland personal.

Berg (2003) och Tholander (2005) menar att många fritidslärare tycker att det är svårt att strukturera upp en verksamhet utifrån elevinflytande. Vi upplever att det fungerar om vi tar hjälp av varandra i verksamheten och bygger upp en struktur. Där eleverna har fått vara med och bestämma innehållet utifrån deras intresse. Det är viktigt att hjälpa eleverna och utvärdera varje aktivitet och moment som har gjorts i verksamheten. Det är en viktig process för att varje moment ska bli uppföljt och att eleverna får ta del av verksamheten.

I resultatet kan vi utifrån elevernas upplevelser se att fritidshem saknar deliberativ demokrati. Eftersom eleverna berättar att de inte får samtala kring saker som ska hända och kompromissa fram ett gemensamt beslut där minoriteten får sin röst hörd. Eleverna får heller ingen representativ demokrati där någon blir utsedd av en grupp och för tankar och idéer vidare. Däremot fick eleverna ge sina synpunkter innan röstning/utvärdering vilket kallas deltagardemokrati.

För att få informellt och formellt elevinflytande måste fritidslärare jobba med den informella och formella demokratin som vi redovisade för i litteraturgenomgången. När man får vara med och bestämma vad som ska hända i verksamheten kopplas detta till begreppen deltagardemokrati och deliberativ demokrati.

Vi upplever att när vi vuxna tar tid, lyssnar och samtalar med eleverna bygger fritidslärare upp en relation som gör att de har respekt och följer regler. Vi känner att vi vill se världen som eleverna ser den. Det är viktigt för oss att ha närhet och visa förståelse för deras livsvärld, för fortsatt utveckling. Men ibland känner vi att det kan vara svårt för fritidslärare att leva upp till uppdragen och samtidigt möta elevers upplevelser, tankar och önskningar. Utifrån våra erfarenheter finns det stora elevgrupper och stressig miljö. Vissa fritidshem är inte beviljade assistent på eftermiddagarna. Vilket gör att fritidslärarna måste vara mer observanta på de eleverna som är i behov av särskilt stöd.

En annan viktigt aspekt i denna studie var att vi använde oss av att ta bilder med eleverna. Detta gjorde att eleverna fick en annan syn på deras verksamhet och vad de önskade. Det var ingen som hade frågat eleverna vad de egentligen tyckte om fritidshemmets miljö. Vi fick även syn på hur miljön och rummen kan påverka elevernas meningsfulla fritid. Eftersom inget nytt material eller inredning köpts in sen eleverna började på fritidshemmet.

Våra handlingar och beteende speglar av sig på eleverna. Om vi ska jobba för demokrati och elevinflytande, bör fritidslärare förstå vad det är och sedan arbeta utifrån demokratiska värderingar. Som vi nämnt tidigare är fritidshemmet för eleverna och fritidslärarna är där för dem. I artikeln som Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide 2011) har skrivit framgår vikten av att visa intresse för elevers idéer. Vuxna ska bemöta eleverna på samma nivå som vuxna, som gör att elever känner större intresse för att ta ansvar (Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide, 2011). Vi håller med och tycker att eleverna ska få möjlighet att påverka allt i verksamheten när det gäller lokaler, inköp av material och aktiviteter. Det kanske är svårt att uppnå i verksamheterna men det krävs mycket arbete och små steg. Vi vill att eleverna ska få vara med och skapa ett fritidshem de brinner och känner glädje för samt är delaktiga i sitt eget lärande och sin utveckling.

7.1 Förslag till vidare forskning

Vi skulle vilja utveckla vår studie genom att utföra samtalspromenader med fritidslärarna. Detta skulle varit intressant för att få tydligare inblick i vad som händer i verksamheterna. Vi skulle även vilja se skillnader och likheter mellan eleverna och fritidslärarna i deras tankar och upplevelser kring elevinflytande.

Vi skulle vilja utföra studien med fler deltagare och verksamheter. För att kunna se och jämföra brister och styrkor och lära oss av det. Det hade även varit intressant att undersöka om behöriga fritidslärare och obehöriga fritidslärare har någon påverkan på elevers inflytande.

7.2 Metoddiskussion

Vi tror att metodvalet påverkade vårt resultat. Eftersom det var svårt att hinna anteckna allt som sägs, vilket gjorde att vi kan ha missat viktigt information. Det hade underlättat för sammanställningen av materialet med inspelning istället för massa papper. Det var även svårt att föra en diskussion med de yngre eleverna eftersom de svaren ofta var korta. Trots att vi försökte anpassa frågorna till deras ålder genom att förenkla ord, vara tydliga och utveckla vårt samtal med frågor. Vi var ute efter att eleverna skulle leda samtalen men det var svårt med förskoleeleverna. Vår metod var svår att skärma av eftersom vi rörde oss runt i fritidshemmet vilket gjorde att de yngre eleverna hade svårt för att koncentrera sig på frågeställningarna när andra elever var runt omkring dem.

Nästa gång skulle vi vilja använda oss av fotografier av verksamheten med semistrukturerade intervjuer. Genom semistrukturerade intervjuer kan intervjuaren ställa frågor utifrån ett visst ämne men får vara flexibel och fördjupa frågor om det behövs (Denscombe, 2009). Intervjuaren kan då precis som samtalspromenader utveckla samtalet. Genom detta blir inte eleverna störda av andra eleverna i samtalet och kan ändå titta och prata utifrån det dem ser.

8. Sammanfattning

Studien behandlar elevers tankar och upplevelser kring inflytande i fritidshemmet. Detta sker utifrån barns perspektiv med fokus på elevers livsvärld. Studiens innehåll handlar om demokratin och dess olika begrepp som kan tillämpas i verksamheten. Begreppet elevinflytande redovisas och behandlar hur det kan användas i verksamheten.

I litteraturen belys nackdelar med att jobba med elevinflytande och att det anses vara stökigt. En annan författare menar att elevinflytande är en rättighet för att fostra framtida medborgare. Att det är och har varit ett viktigt mål i skolans styrdokument sedan 1970 -talet. Genom samtalspromenader visar eleverna oss olika platser där vi ställer frågor och låter eleverna leda samtalen.

I studien framgår det att eleverna har svårt att sätta ord på begreppet inflytande och ser annorlunda på det. När det gäller material och inredning går det att se en skillnad mellan verksamheterna. Ett av fritidshemmen lägger mer fokus på elevernas önskemål och formar verksamheten efter deras intresse.

Studien vänder sig till alla som vill veta hur elevers tankar och upplevelser kan komma till uttryck. Vikten av elevinflytande bör vara stor i vår kommande yrkesroll. Där eleverna hamnar i fokus och får bygga upp sitt fritidshem utifrån intresse. Eleverna ska få ansvar och demokratiska värderingar som de kan använda i framtiden.

Litteraturlista

- Berg, G. (2003). Skolplikt, förvaring och elevers rättssäkerhet och inflytande. *Utbildning & Demokrati: Tidskrift för Didaktik och Utbildningspolitik*. 12(1), ss. 129-148.
- Biesta, G. (2003). Demokrati - ett problem för utbildning eller ett utbildningsproblem. *Utbildning & Demokrati: Tidskrift för Didaktik och Utbildningspolitik*. 12(1), ss. 59-80.
- Bjørndal, C. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Brumark, Å. (2010). *Den formella skoldemokratins roll för medborgarfostran och elevinflytande*. *Utbildning & demokrati*, 19(2), ss.77-96.
- Carlsson, R. & Nilholm, C. (2004). Demokrati och inkludering – en begreppsdiskussion. *Utbildning & Demokrati*, 13(2), ss.77-95.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dewey, J. (1966). *Democracy and education: an introduction to the philosophy of education*. New York: The Free Press.
- Doverborg, E & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Att förstå barns tankar – kommunikationens betydelse*. 4. uppl. Stockholm: Liber AB
- Johansson, E (2003). Att närma sig barns perspektiv: forskares och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 8(1), ss. 46.
- Johansson, E., Pramling Samuelsson, I. (2003). Barns perspektiv och barnperspektiv i pedagogisk forskning och praxis. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 8(1-2), ss.1.
- Klerfelt, A. & Haglund, B.(2011). Samtalspromenader – barns berättelser om meningen med fritids. I Klerfelt, A. & Haglund, B (red). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker*. Stockholm: Liber, ss. 155-181.
- Patel, R & Davidson, B (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (2003). Delaktighet som värdering och pedagogik: tema: barns perspektiv och barnperspektiv i pedagogisk forskning och praxis. *Pedagogisk forskning*. (1), ss. 70.

Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*, Liber, Stockholm.

Rönnlund, M. (2013) . Elevinflytande i en skola i förändring. *Utbildning & Demokrati: Tidskrift för Didaktik och Utbildningspolitik*. 22(1), ss. 65-83

Skolverket (2011). *Läroplanen för grundskolan fritidshemmet, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (lgr11)*. Stockholm: Fritzes.

Skolinspektionen (2012). *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*. Stockholm: Skolinspektionen

Tholander, M. (2005). Värdegrund, demokrati och inflytande ur ett elevperspektiv. *Utbildning & Demokrati: Tidskrift för Didaktik och Utbildningspolitik*, 14(1), ss. 7-30.

Vetenskapsrådet. (2002) *Forskningsetniska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: vetenskapsrådet. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2014-10-02]

Bilaga. 1

Hej alla vårdnadshavare!

Vi är två studenter från Kristianstad högskola som läser till grundlärare med inriktning mot fritidshem. Vi är inne på vår sista termin och ska skriva examensarbete.

Vi kommer att undersöka hur elevers tankar och upplevelser kommer till uttryck i fritidshemmet. För att undersöka detta har vi tänkt ha samtalspromenader med åkurs F-3 och 3-6. Samtalspromenaden kommer att utgå ifrån frågor då eleven får bestämma gå till en plats och ta en bild. Vi kommer att följa eleverna och ställa eventuella följdfrågor i samtalspromenaderna för att se:

- Vilka tankar och upplevelser har elever kring begreppet inflytande?
- Upplever eleverna att det får vara med och bestämma inredning, material och aktiviteter på fritidshemmet?

Allt som sägs under samtalspromenaderna kommer att spelas in, men är enbart för oss studenter när vi bearbetar materialet. Allt som sägs kommer att vara anonymt och när vi fått vårt resultat av forskningen kommer det inspelade materialet att förstöras.

Vill ditt barn medverka i samtalspromenaden: JA NEJ

Är det ok för dig som vårdnadshavare att ditt barn medverkar i samtalspromenaden:

JA NEJ

Vårdnadshavares underskrift:

Vi är tacksamma för er hjälp och hoppas på ett gott samarbete!

Joakim & Sandra